

Lausunto

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joona Lapinlampi

11.5.2026

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 72/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergialain sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä sekä siihen liittyvästä Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyösopimuksen mukaisesta konsultaatiosta.

Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyösopimuksen mukainen konsultaatio

Kaikkeen Suomen ja Yhdysvaltojen väliseen puolustusyhteistyöhön Suomen alueella sovelletaan puolustusyhteistyösopimusta. Puolustusyhteistyösopimuksessa määrätään Yhdysvaltojen joukkojen pääsystä Suomen alueelle (11 artikla) sekä tiettyjen sopimuksen liitteessä lueteltujen sovittujen tilojen ja alueiden käytöstä (3 artikla). Lisäksi sopimuksessa määrätään muun muassa puolustusmaterian ennakkosijoittamisesta ja varastoinnista (4 artikla).

Suomen ja Yhdysvaltojen väliseen puolustusyhteistyöhön sovelletaan puolustusyhteistyösopimuksen 1 artiklan 2 kohdan velvoitetta siitä, että kaikessa sopimuksen mukaisessa toiminnassa, myös varastoitaessa tietynlaisia aseita Suomen alueelle, kunnioitetaan kaikilta osin Suomen suvereniteettia, lainsäädäntöä ja kansainvälisoikeudellisia velvoitteita.

Sopimuksen 3, 4 ja 11 artiklaan on myös kirjattu kunnioittamisvelvoitteeseen kiinteästi liittyvä velvoite molempien osapuolten näkemysten kuulemisesta ja niiden huomioonottamisesta (konsultaatio).

Puolustusyhteistyösopimusta koskevan hallituksen esityksen (HE 58/2024 vp) mukaan osapuolet konsultoivat toisiaan eri tasoilla asevoimista aina valtion ylimpään johtoon saakka. Sitä voidaan tehdä myös eri vaiheissa, kuten harjoitustoiminnan, joukkojen käytön ja operatiivisen toiminnan vuositaisen suunnittelun yhteydessä ja tapauskohtaisesti. Konsultaation tarkoituksena on varmistaa Suomelle riittävä tilannetietoisuus sopimuksenmukaisesta toiminnasta ja mahdollistaa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten näkökohtien huomioiminen sopimuksen soveltamisessa sekä tarvittaessa kansallinen päätöksenteko. Näin Suomi voi tarvittaessa tuoda esiin Yhdysvalloille näkemyksensä, jotka Yhdysvallat ottaa huomioon (s. 11).

Hallituksen esityksen mukaan konsultaatiossa Suomi voisi ilmoittaa joko yleisesti tai yksittäistapauksessa, että tietyn tyyppinen toiminta ei ole hyväksyttävissä. Ottaen huomioon sopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukainen USA:n joukkojen velvollisuus kunnioittaa Suomen suvereniteettia, lainsäädäntöä ja kansainvälisoikeudellisia velvoitteita, tulisi Yhdysvaltojen joukkojen toimia Suomen kannan mukaisesti. Tätä velvoitetta tukee osaltaan myös 1 artiklan 1 kohdan periaatteellinen kirjaus puolustusyhteistyökehyksen luomisesta kansainvälisen oikeuden mukaisesti ja Suomen suostumuksella. Mikäli Suomi on ilmoittanut, että jokin toiminta ei ole Suomen lainsäädännön tai Suomea sitovien kansainvälisoikeudellisten velvoitteiden mukaista taikka että se edellyttää kansallista päätöksentekoa, tulisi

Postiosoite
Postadress
Postal Address

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

S-posti, verkkosivusto
E-post, webbplats
E-mail, website

Puolustusministeriö
PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8
Helsinki

+358 295 16001

kirjaamo.plm@gov.fi
defmin.fi

USA:n joukkojen pidättäytyä kyseisestä toiminnasta ja toimia Suomen kannan mukaisesti sopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaisen kunnioittamisvelvollisuuden vuoksi (s. 11).

Puolustusyhteistyösopimuksen mukaisessa konsultaatiossa eduskunnan asema turvataan asianmukaisella tavalla perustuslain 47 ja 97 §:n mukaisesti tai kytkemällä eduskunta päätöksentekoon kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:n mukaisesti.

Konsultaation lisäksi merkityksellisiä ovat puolustusyhteistyösopimuksen 4 ja 11 artiklassa olevat viittaukset yhteensovittamis- ja ilmoitusmenettelyihin. Sopimuksen 11 artiklan mukaan Yhdysvaltojen joukkojen käytössä olevat ilma-alukset, alukset ja ajoneuvot saavat asianmukaisten yhteensovittamis- ja ilmoitusmenettelyjen mukaisesti vapaasti tulla Suomen alueelle, poistua sieltä ja liikkua siellä. Sopimuksen 4 artiklassa Yhdysvaltojen joukoille annetaan oikeus kuljettaa, sijoittaa ennakolta ja varastoida puolustuskalustoa, tarvikkeita ja materiaalia Suomessa. Yhdysvaltojen joukkojen tulee sopimuksen mukaan ilmoittaa Suomen Puolustusvoimille ennakolta sijoitettavan materiaalin lajit, määrät ja toimitusaikataulut etukäteen.

Konsultaatio turvaisi ydinenergialain 4 §:n kumoamisesta huolimatta riittävällä tavalla Suomen suvereniteetin mahdollistaessaan edelleen Suomen oman kannanmuodostuksen ja päätöksenteon koskien ydinräjähteitä. Ydinenergialain 4 §:ään sisältyvän kiellon kumoaminen ei siten vaikuttaisi Suomen täysivaltaisuuteen.